

A. D. Bondar, *Pedagogična praktyka studentiv*, Kyiv 1972.

Zásadou A. D. Bondara, profesora pedagogiky v Kyjevě, vyšla v roce 1972 zajímavá publikace o pedagogické praxi studentů. Je to kniha velmi aktuální, zejména pro vysoké školy, které se zabývají přípravou budoucích učitelů.

Celá problematika praxí je rozčleněna do 4 kapitol, přičemž každá kapitola sleduje tuto problematiku jednak v rovině teoretické, jednak v rovině praktické.

První kapitola se zabývá místem a organizací pedagogické praxe v souvislosti s celou přípravou na učitelskou práci. Ukazuje na to, že smysl praxe tkví v tom, že zdokonaluje profesionálně pedagogické vědomosti, dovednosti a návyky, které učitel pro svou práci s žáky potřebuje. Paralelně s touto obecnou rovinou se uvádí konkrétní program povinnosti studentů-praktikantů. Studenti si vedou psychologicko-pedagogický deník, ve kterém zachycují svá pozorování žáků ve vyučování i mimo ně, a shromažďují tak současně materiál pro zkoušky na fakultě. Dále se domníváme, že v průběhu celého studia absolvuje student různé druhy praxe – ve školách, v internátech, v pionýrských táborech, v pionýrských domech, v klubech a jině. Celá praxe takto směřuje k tomu, aby se student připravil nejenom na práci ve škole, ale také na práci mimo školu. Tento moment je umocněn ještě skutečností, že student po dobu své praxe se stává plnoprávným členem školního kolektivu a že stejná práva jako ostatní učitelé školy.

Úspěch praxe je podmíněn mnoha faktory. Lze je však v podstatě shrnout do dvou skupin. Mají povahu jednak organizační – přípravnou, jednak povahu hodnotící – kontrolní. Přípravné práce probíhají jak v jednotlivých institucích, které praxi zajišťují, tak na fakultách, které studenty na praxi vysílají. Školy zajišťují především zkušené učitele, u nichž studenti provádějí vlastní praxi (jeden učitel se stará maximálně o 2 studenty), fakulty svolávají přípravné konference před zahájením praxe, na nichž se diskutuje o naléhavých výchovných problémech. Konference probíhají za účasti děkana, vedoucího praxe, zástupců kateder pedagogiky a psychologie a zástupců odborných kateder. Do těchto přípravných prací je možno rovněž zahrnout vypracování plánů pro celou praxi, neboť bez nich není možné úspěch praxe zabezpečit. (Jde o plány práce po celou dobu praxe, plán příprav na hodiny, plány mimoškolní a mimotřídní činnosti aj.) Ve druhé fázi praxe pak dochází k jejímu hodnocení – ve škole na pedagogických poradách a na fakultách na jednotlivých katedrách.

Náplň druhé kapitoly tvoří metodika přípravy na hodinu a provedení hodin. I zde je nutná předběžná práce. Studentovou povinností je dobře se obeznámit s celým učebním materiálem, jehož znalost mu pomáhá zprostředkovat učitel praxe, ovládnout pravidla vedení hodin, znát zvláštnosti vedení dvouhodinovek, ovládnout metodiku laboratorních prací a praktik, exkurzí atd. Pro praxi v nejvyšších třídách se vyžaduje znalost vedení seminárních hodin, které se doporučují pro posílení samostatné práce žáků, zejména v literatuře a dějepisu. Součástí této metodické práce jsou také analýzy a oceňování jednotlivých provedených hodin.

Třetí kapitola se soustřeďuje na problematiku mimotřídní a mimoškolní práce studentů. Na počátku se připomíná význam této práce, zdůrazňuje se její masový charakter a princip dobrovolnosti. Dále se uvádějí neefektivnější formy této práce na školách.

V systému mimotřídní a mimoškolní činnosti nejnvýznamnější místo patří třídnímu učiteli, neboť on zajišťuje individuální, diferencovaný přístup ke každému žákovi, on organizuje žákovský kolektiv, stará se o ideový, politický a kulturní rozvoj žáků, pomáhá pionýrské nebo komsomolské organizaci, zajišťuje v této činnosti jednotné pedagogické působení atd.

Významnými články mimotřídní a mimoškolní práce jsou dále žákovské skupiny, které se vytvářejí na základě společných zájmů (literární a dramatické kroužky, pěvecké sbory, orchestry, kroužky taneční, výtvarné, turistické, gymnastické, kroužky dovedných rukou, fotokroužky, elektrotechnické, modelářské aj.). Do systému mimotřídní a mimoškolní činnosti patří také etické besedy, čtenářské besedy, oslavy významných jubileí, práce s tiskem, nástěnky atd. Těto práce se studenty v průběhu své praxe nejenom pasivně účastní, ale pomáhají ji aktivně organizovat a částečně ji vedou.

Celou problematiku praxí uzavírá čtvrtá kapitola, která se zabývá teoretickou pedagogickou přípravou studentů po čas studia na vysoké škole. Vyzvedá se úloha jednotlivých pedagogických a psychologických disciplín, zdůrazňuje se význam semi-

nárů a praktických cvičení, v nichž studenti mohou své teoretické vědomosti převádět do polohy praktických dovedností a návyků. Učí se zde tomu, jak připravit tematický plán, jak zpracovat přípravu na hodinu, naplánovat a připravit výchovnou exkurzi, provést seminář ve vyšších třídách. Při zpracování takového úkolu si student volí téma sám. Seminární práce se potom předkládají u zkoušky z pedagogiky a jsou součástí hodnocení celkového studentova projevu. Tento způsob teoretické i praktické přípravy značně ulehčuje pedagogickou praxi studentů ve škole, neboť pomáhá překonávat první úskalí, s nimiž se může začínající učitel setkat.

Knihu doplňují přílohy, které seznamují čtenáře s různými výnosy týkajícími se provádění praxe, s individuálními plány práce studentů, s postupem při zpracovávání studentovy psychologicko-pedagogické charakteristiky atd.

Pedagogickým pracovníkům, kterým se dostane publikace do rukou, přinese řadu podnětů a povede k mnoha zamyšlením. Bezesporu takovým, které vyústí ve zlepšení a zdokonalení naší pedagogické praxe. Lze jenom litovat, že kniha není přeložena do češtiny, neboť tím se její publicita značně snižuje.

Zdenka Veselá

*Gerhart Neuner a kol.: Allgemeinbildung, Lehrplanwerk, Unterricht, Volk und Wissen, Berlin 1972, 542 strany.*

Jedním ze základních problémů dalšího rozvoje socialistické všeobecně vzdělávací školy je systémová analýza všeobecného vzdělání, a to jak jeho koncepce, tak jeho normování ve školských dokumentech i jeho realizace ve vyučovacím procesu. Kolektivní dílo předních didaktiků z Německé demokratické republiky za redakce osmičlenného redakčního kolégia na čele s Gerhartem Neunerm přináší v tomto směru studii v mnohém podnětnou i v našich podmínkách, neboť řešením analogických otázek se jako klíčovým problémem zabývá také náš státní i resortní výzkumný plán v oblasti pedagogických věd. Obsáhla studie německého autorského kolektivu, navazující na průpravnou studii z roku 1970 (Drefenstedt, Neuner: Lehrplanwerk und Unterrichtsgestaltung), má přispět ke koncepci vzdělání na německé desetileté všeobecně vzdělávací polytechnické střední škole, na kterou přechází podle závěrů VIII. sjezdu SED veškerá německá mládež. Podle slov Gerharta Neunera práce „má poskytnout výklad nového učebního plánu a osnov a nutné pokyny pro vědecké a stranické vyučování a má podnítit učitele i vědce k jejich dalšímu promyšlení“.

Celá studie se člení na tři díly. První díl zkoumá teoretické základy tvorby učebního plánu a osnov. Vychází z hlavních principů všeobecného vzdělání v socialistické škole (spojení školy se společenským rozvojem, jednotnost základního vzdělání, všestranný rozvoj osobnosti, jednota vědy a socialistické ideologie a spojení všeobecného vzdělání s permanentním dalším vzděláním) a zamýšlí se nad principy plánování práce při vzdělávání a výchově (zákonitý vztah mezi cílem, látkou a metodou, postup od cíle k látce, mezipředmětová koordinace, systém předmětů a jeho průmět do učebního plánu). Dále pak analyzuje didakticko-metodickou koncepci tvorby učebního plánu a osnov ve spojitosti s učitelovou tvůrčí činností a zkoumá základní požadavky na výstavbu vyučování ve shodě s učebním plánem a osnovami (vědeckost a systematická, vysoká teoretická náročnost a spojení vyučování se životem, jednota vzdělávání a výchovy, spojení kolektivních a individuálních vyučovacích forem a spojení požadavku jednotnosti s diferenciací).

Druhý díl přináší podrobný rozbor učebních osnov jednotlivých vyučovacích předmětů. Všechny předměty jsou rozděleny do šesti okruhů: matematické vyučování, přírodovědné a polytechnické vyučování, společenskovedné vyučování, vyučování v německém jazyce a literatuře, v hudbě a výtvarnictví, cizojazyčné vyučování a sportovní vyučování. K tomu se připojuje kapitola o zájmových kroužcích v 9. a 10. třídě a o fakultativním vyučování v 11. a 12. třídě.

Třetí díl publikace je věnován plánování a výstavbě vyučování. Autoři podrobně zkoumají jednotku vyučovací látky z hlediska její role a jejího plánování, rozebírají vyučovací hodinu a její výstavbu z hlediska didaktických funkcí (podání nové látky, upevňování, aplikace a systematizace, kontrola, hodnocení a klasifikace) a zamýšlejí se nad jednotlivými vyučovacími metodami a organizačními formami vyučování. Závěrečná kapitola celé práce se zabývá vyučovacími prostředky, vybavením školy a odbornými pracovníky.